

SISTEMUL CONCENTRAȚIONAR DIN ROMÂNIA. TIPURI DE ÎNCHISORI ÎN PERIOADA COMUNISTĂ

CZU: 323.281:343.819.5(498)(091)

Alice Ionela ROAITĂ

*Școala Doctorală Științe Economice și Umaniste,
Târgoviște*

THE CONCENTRATION SYSTEM IN ROMANIA. TYPES OF PRISONS IN THE COMMUNIST PERIOD

The article represents a critical analysis of the detention system from the communist period in Romania, aims to highlight the communist repression by organizing a concentration system focused on eliminating political opponents and creating a new man,

The study compares the types of prisons and labor camps during the communist regime and highlights a classification of them according to detainees, the methods of repression used.

The experiment of prisons and forced labor in communist camps and colonies meant the destruction of the interwar political class, the elimination of the intellectual elite, the extermination of a large number of Orthodox or Greek Catholic clergy, and, in general, repression against all those who opposed the establishment of “democracy.” popular”. Starting with March 1945, the Communist Party unleashed a systematic terror against political opponents, reproducing on the Romanian territory the model of the Soviet Gulag.

Keywords: repression, security, torture, penitentiaries, detainees.

Articolul reprezintă o analiză critică a sistemului de detenție din perioada comunistă în România, are ca obiectiv evidențierea represiunii comuniste prin organizarea unui sistem concentraționar axat pe eliminarea adversarilor politici și crearea omului nou.

Studiul compară tipurile de închisori și lagăre de muncă din timpul regimului comunist și scoate în evidență o clasificare a acestora în funcție de deținuții închiși, metodele de represiune folosite.

Experimentul temnițelor și al muncii forțate din lagărele și coloniile comuniste a însemnat distrugerea clasei politice interbelice, eliminarea elitei intelectuale, exterminarea unui număr mare de clerici ortodocși sau greco-catolici și, în general, represiunea împotriva tuturor persoanelor care s-au împotrivit instaurării „democrației populare”. Începând cu martie 1945, Partidul Comunist a declanșat o teroare sistematică împotriva opozanților politici, reproducând pe teritoriul României modelul Gulagului sovietic.

Studiul de față se concentrează pe sistemul penitenciar din perioada comunistă, urmărind cronologic următoarele teme: evoluția și structura Direcției Generale a Penitenciarelor, legislația aferentă, categoriile de penitenciare, fluxurile și refluxurile represiuni. Aceste părți vor fi urmate de stabilirea unor tipologii ale penitenciarelor, ilustrate prin patru studii de caz: Aiudul – penitenciar de maximă siguranță; Târgu Ocna – penitenciar spital; Târgșor – penitenciar de minori.

În perioada interbelică, și mai ales în prima parte a regimului comunist, conducerea sistemului penitenciar a oscilat între subordonarea față de Ministerul de Interne și cel de Justiție. Legea penitenciarelor și institutelor de prevențiune publicată în Monitorul Oficial nr. 116 din 30 iulie 1929 alinia sistemul penitenciar românesc la standardele europene prin adoptarea regimului progresiv cu aplicare de la 1 ianuarie 1930. În conformitate cu această lege, coordonarea regimului penitenciar intra în atribuția Ministerului de Justiție [1].

Odată cu izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial și mai ales după angrenarea României în marea conflagrație, regimul penitenciar a trecut sub coordonarea Ministerului de Interne [2]. O nouă modificare a avut loc în timpul guvernării generalului Rădescu, când Direcția Generală a Penitenciarelor a revenit în subordinea Ministerului de Justiție [3].

O ultimă modificare privind coordonarea Direcției Generale a Penitenciarelor s-a produs prin Decretul-lege nr. 417 din 30 mai 1945, când penitenciarele civile, institutele de prevenție de orice fel și închisorile militare au trecut din subordinea Ministerului de Justiție în cea a Ministerului de Interne [4]. Subordonarea a fost întărită prin Decizia Ministerului Afacerilor Interne nr. 5676 din 24 februarie 1949 [5] și prin Decretul nr. 29 din 29 ianuarie 1949, când Direcția Penitenciarelor și Institutelor de Prevențiune se transformă în Direcția Generală a Penitenciarelor. Reorganizarea Ministerului Afacerilor Interne în baza Decretului nr. 102 din 6 martie 1949 publicat cu lacune în Monitorul Oficial din 16 martie 1949 consfințește autoritatea sa deplină asupra Direcției Generale a Penitenciarelor [6].

Instrumentul principal al represiunii din perioada comunistă a fost Securitatea, înființată prin decretul nr. 221 din august 1948. Direcția Generală a Securității Poporului (Securitatea) era condusă inițial de Gheorghe Pintilie, Alexandru Nicolschi și Vladimir Mazuru, agenți ai serviciilor secrete sovietice. Miliția (creată în ianuarie 1949) a fost utilizată cu scop represiv.

Hotărârea Consiliului de Miniștri nr. 729 din 19 iulie 1951 stabilea trecerea Direcției Unităților de Muncă din subordinea Direcției Generale a Miliției în cea a Direcției Generale a Penitenciarelor, astfel că întreaga instituție și-a schimbat denumirea în Direcția Generală a Penitenciarelor, Coloniilor și Unităților de Muncă (DGPCUM) [7].

Începând cu august 1952, separarea și transformarea Securității ca minister de sine stătător sub numele Ministerul Securității Statului a condus la o a treia modificare la nivelul Direcției Generale a Penitenciarelor, Coloniilor și Unităților de Muncă. Structura acesteia s-a divizat în Serviciul Penitenciar și Direcția Lagăre și Colonii de Muncă (DLCM) [8].

Segmentarea prezentată mai sus s-a menținut până pe 7 septembrie 1953, când a avut loc reunificarea Ministerul Securității Statului cu Ministerul Afacerilor Interne, Serviciul Penitenciarelor s-a transformat în Direcția Închisori și Penitenciare – UM 0618 București, și a funcționat separat de Direcția Lagăre și Colonii de Muncă [9].

Pe 1 septembrie 1954 a avut loc a patra modificare a structurii și denumirii, când Direcția Închisori și Penitenciare (UM 0618) a fuzionat cu Direcția Lagăre și Colonii de Muncă și cu Serviciul Colonii Minori rezultând Direcția Penitenciare, Lagăre și Colonii (DPLC). Ultima modificare are loc în vara anului 1956, când Direcția Penitenciare, Lagăre și Colonii a fost reorganizată în DGPCM (Direcția Generală a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă). Ea a funcționat până pe 1 august 1967, când coloniile de muncă au fost desființate, iar instituția și-a redobândit denumirea inițială, Direcția Generală a Penitenciarelor [10].

O hartă a sistemului concentraționar românesc [11] prezintă peste 140 de locuri de detenție, pornind de la închisori-fluviu, precum Jilava până la stații terminus ca Sighetul, de la centrele de exterminare prin muncă forțată de la Cavnic sau din Delta la lagărele canalului Dunăre – Marea Neagră și de la izolarea totală a Râmnicului Sărat la suferințele neomenesți ale Piteștiului [12].

Penitenciarele reeducării s-au caracterizat prin aplicarea metodelor de tortură în vederea convertirii la ideologia comunistă: Suceava, Pitesti, Gherla, Târgu Ocna, Târgșor, Brasov, Ocnele Mari, Peninsula.

Închisori de exterminare a elitei politice și intelectuale au fost Sighet, Râmnicu Sărat, Galați, Aiud, Craiova, Brasov, Oradea, Pitești.

Lagăre de muncă: Canalul Dunăre-Marea Neagră (Peninsula, Poarta Albă, Salcia, Periprava, Constanța, Midia, Capul Midia, Cernavodă etc.), coloniile de muncă din Balta Brăilei.

Închisori de triaj și tranzit: Jilava, Văcărești.

Închisori de anchetă: Rahova, Malmaison, Uranus.

Închisori pentru femei: Mărgineni, Mislea, Miercurea Ciuc, Dumbrăveni.

Penitenciare pentru minori: Târgșor, Mărgineni, Cluj.

Penitenciarele Spital: Târgu Ocna și Văcărești.

O clasificare a locurilor de arest și de detenție politică existente între 1947 și 1964, făcută după scopul acestora de Cristina Roman, evidențiază trei categorii:

- spațiile de anchetă și „de depozit” coordonate de Serviciul Special de Informații, Securitate și de Ministerul Afacerilor Interne-centrul de anchetă Malmaison;
- penitenciarele de tranzit („centrele de triere”);
- închisorile pentru executarea pedepselor politice.

O clasificare a centrelor de detenție realizată de revista „Memoria” în 1990 evidențiază două categorii:

- mari centre de exterminare (Pitești, Gherla, Aiud, Jilava);
- închisori de exterminare (Sighet, Râmnicu Sărat, Deva, Târgu-Ocna, Iași, Botoșani, Suceava, Galați, Mislea, Târgșor, Ploiești, Sibiu, Cluj, Oradea, Arad, Timișoara, Caransebeș, Lugoj, Satu Mare, Vaslui, Ocnele Mari [13].

Aiud – penitenciar de maximă siguranță

Penitenciarul Aiud a fost încadrat de-a lungul perioadei comuniste în epicentrul sistemului represiv din România, alături de Gherla și Jilava. Aici erau întemnițați „cei mai periculoși dușmani” ai regimului comunist: membri ai grupărilor anticomuniste, „contrarevoluționari” proveniți din rândul fostelor elite politice, din armată, poliție, Siguranță, SSI, criminali de război, legionari, clerul de toate confesiunile.

Victime: generalii: Aurel Aldea, Constantin Pantazi sau Nicolae Macici; foști miniștri: Ion Petrovici, Ghiță Pop, Petre Tomescu; intelectuali: Mircea Vulcănescu, Radu Gyr, Nichifor Crainic, Dumitru Stăniloae, Petre Țuțea, Corneliu Coposu, Pantelimon Halippa, Ion Diaconescu.

Din această perspectivă, penitenciarul era considerat o adevărată *Golgotă* în spațiul concentraționar românesc, aici fiind aduși reprezentanți de seamă ai elitelor politice, economice, culturale și social-profesionale [14].

Târgu Ocna – penitenciar-spital

Penitenciarul Târgu Ocna din localitatea omonimă a fost utilizat în perioada comunistă pentru detenția celor bolnavi de TBC, fiind caracterizat în literatura memorialistică drept o adevărată *Bastilie sanitară* a României comuniste. Tuberculoza este o boală infecto-contagioasă produsă de bacilul Koch, localizat de obicei în plămâni. În timpul regimului comunist, închisoarea din Târgu Ocna a fost considerată penitenciar de categoria a II-a și a fost utilizată ca sanatoriu TBC atât pentru deținuții politici, cât și pentru cei de drept comun. Primii au fost cazați în partea stângă a clădirii terminate în 1939, iar ceilalți au fost repartizați în partea dreaptă. Penitenciarul a continuat să aibă caracter de sanatoriu până în 1977, când a fost desființat ca închisoare, funcționând doar ca loc de internare pentru bolnavi psihic cronici [15].

Târgșor – penitenciar pentru minori

Penitenciarul Târgșor a fost transformat în 1948 în închisoare civilă [16], iar aici au fost încarcerați minori, legionari, foști polițiști și membri ai SSI. Cele două categorii din urmă vor fi transferate la Făgăraș, cunoscută în epocă drept închisoarea polițiștilor. Majoritari în penitenciar vor fi minorii, ceea ce va da particularitatea unității ca fiind centru de detenție pentru minori, în special elevi: găzduia „deținuți tineri, foști elevi la arestare, care terminaseră liceul sau care erau de vârstă școlară, nemaifiind înscriși la școală” [17].

Referințe:

1. CIUCEANU, Radu. *Regimul penitenciar din România. 1940-1962*, INST, București, 2001, p. 12-13
2. Conform Legii nr. 424 din 30 mai 1942; cf. *ibidem*, p. 13.
3. Conform Legii nr. 93 din 6 februarie 1945; cf. *ibidem*, p. 14.
4. ȚĂRĂU, Virgiliu (coord.). *Sistemul penitenciar din România comunistă. Cazul închisorilor din Transilvania*. Cluj-Napoca: Mega, 2009, p. 39.
5. BURCEA, Mihai STAN, Marius BUMBEȘ, Mihail. *Dicționarul ofițerilor și angajaților civili ai Direcției Generale a Penitenciarelor*, vol. 1, *Aparatul central (1948-1989)*, ICCMER. Iași: Polirom, 2009, p. 34.

6. *Ibidem*, p. 37.
7. ȚĂRĂU, Virgiliu. *Op. cit.*, p. 39.
8. Înființarea unităților de muncă s-a produs prin Decretul nr. 6 din 14 ianuarie 1950 al MAN, completat prin Decretul nr. 132 din 23 mai 1950, când unitățile de muncă devin Direcția Unităților de Muncă, aflată în subordinea MAI; cf. BĂLAN, Ion. *Regimul concentraționar din România. 1945-1964*. București: Fundația Academia Civică, 2000, p. 79.
9. ȚĂRĂU, Virgiliu. *Op. cit.*, p. 43
10. De pe 1 august 1967 până în 1990, DGP a purtat indicativul UM 0400 București; cf. BURCEA, Mihai, STAN, Marius, BUMBEȘ, Mihail. *Op. cit.*, p. 44.
11. *Raportul final al Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România*. București: Humanitas, 2007, hartă realizată de Centrul Internațional de Studii asupra Comunismului, p.534
12. MAREȘ, Clara, MANOLACHE, Ioana VASILE, Lucian. *Locuri ale suferinței: închisori, lagăre și colonii*. Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc, vol.XIII, Iași: Polirom, 2018,p.9.
13. Revista *Memoria*, nr. 1, 1990, <http://www.revistamemoria.ro/category/arhiva-pdf/>, accesat pe 30 martie 2020.
14. CPADCR, *Raport final*, ed. cit., p. 242.
15. MURARU, Andrei (coord.). *Dicționarul penitenciarelor din România Comunistă (1945-1967)*. Iași: Polirom, 2008, p. 496.
16. *Ibidem*, p. 497.
17. STĂNESCU, Mircea. *Reeducarea în România comunistă. Vol. 2, 1948-1955. Târgșor, Gherla*. Iași: Polirom, 2011,p.9.